

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Avli Gellii Noctivm|| Atticarvm Li-||bri Vndevi||ginti

Gellius, Aulus

Venetiis, 1515

Liber XIII.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-724024](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-724024)

Quam maxime cœlatim poterat in insidijs suos dispa-
 nit. Item alio in loco. Nos una æstate in Asia, et Gre-
 cia literis gesta, idarco continentia mandauimus, ut
 uellicatim, aut saltuatim scribēdo, lectorū animos im-
 pediremus.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA-
 RVM COMMENTARII.

LIBER XIII.

Inquisitio uerborum istorum M. Tullij curiosior, que
 fuit in Libro primo Antonianarū. Multa autem im-
 pendere uidentur præter naturam et, præterq; fa-
 tum, tractatumq; anidem duo ista significant fatum,
 atq; naturam, an diuersum. Caput I.

Cicero in primo Antoniarū ita scri-
 ptum reliquit: Hūc igitur ut seque-
 rer properaui: quem præsentēs non
 sunt secuti. Non ut proficerem aliqd
 (neq; enim sperabam id, nec præ-
 stare poteram) sed, ut siqd mihi humanitus accidisset
 (multa autem impendere uidentur, præter naturam
 etiā, præterq; fatum) huius diei uocem, testem Reip.
 relinquerem, meæ perpetuæ erga se uolūtatis. Præ-
 ter naturam inquit, præterq; fatum. An utrunq; idē
 ualere uoluerit, Fatum, Atq; naturam? et duas res,
 αὐτὸ ἐνὸς ὑποκειμένῃς πεπρωμένῃν, καὶ φύσιν; An Me-
 ro diuiserit, separaritq; ut alios casus natura ferre hi-

deatur, alios fatum: consyderandum equidem puto. Atq; id maxime requirendum, qua ratione dixerit, accidere multa humanitus posse præter fatum: quando sic ratio, & ordo, & insuperabilis quædam necessitas fati constituitur, ut omnia intra fatum claudenda sint. nisi illud sane Homeri secutus est.

μη καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον αἰδώς εἰσαφίκηαι.

Nihil autem dubium est, quin uiolentam, & inopinatam mortem significauerit: quæ quidem potest recte uideri accidere, præter naturam. Sed cur id quoq; genus mortis extra fatum posuerit: neq; operis huius est explorare, neq; temporis. Illud tamen non prætermittendum est: quod Virg. quoq; id ipsum, quod Cicero de fato, opinatus est: cum hoc in quarto libro dixit de Elisa: quæ mortem per uim potita est.

¶ Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.

Tanquã in faciendo fine uitæ, quæ uiolenta sunt: non uideantur è fato uenire. Demosthenis autem uiri prudentia pari, atq; facundia præditi, uerba idem fere significãtia de natura, atq; fato M. Cic. secutus uideatur. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia, cui titulus est περὶ σεφάνου, ὁ μὲν τοῖς γονῶσιν νομίμων μόνον γεγενῆσθαι τὸν τῆς ἐμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον, θάνατον περιμένει. ὁ δὲ καὶ τῆ πατρίδι ὑπὲρ τῆ μη ταύτην ἐπιδεῖν δολύνασαν ἀπὸ θνήσκειν ἐβλήσει. Quod Cicero fatum, atq; naturam uideatur dixisse, id multo ante Demosthenes τὴν πεπρωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον appellauit. αὐτόματος enim θάνατος quasi naturalis, & fatalis, nulla extrinsecus ui coactus uenit.

super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio familiarium in oppido Tarentino.

Caput

II.

Vibus otium, & studium fuit vitas, atq;
 q etates doctorum hominum quæere, ac memoria tradere: de M. Pacuio, & L. Accij tragicis poetis historiam scripserunt huiusmodi. Cum Pacuuius inquit, grandi iam etate, & ditino corporis morbo adfectus, Tarentum ex urbe Roma concessisset: Accius tunc haud paruo iunior profectus in Asiam, cum in oppidum uenisset: diuersum ad Pacuuium, comiterq; inuitatus, plusculusq; ab eo diebus retentus, tragœdiam suam, cui Atreus nomen est: desideranti legit. Tum Pacuuium dixisse aiunt, sonora quidem esse, quæ scripsisset, & grandia: sed uideri ea tamen sibi duriora paulum, & acerbiora. Ita est inquit Accius, uti dicas. Neq; id sane me poenitet. Meliora enim fore spero, quæ deinceps scribam. Nam quod in pomis est, itidem inquit, est in ingenijs. quæ dura, et acerba nascuntur: post sunt mitia, & iucunda. sed quæ gignuntur statim uicta, & mollia, atq; in principio sunt uiuida: non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur uisum est in ingenio, quod dies, atq; etas mitificet.

An uocabula, hæc, necessitudo, & necessitas, differentia significatione sint.

Caput

III.

I su prorsus, atq; ludo res digna est: cum ple-
 riq; grammaticorum adseuerant, necessitu-
 dinem, & necessitatem, mutare longe, dif-
 ferreq;. Ideo quod necessitas sit uis quæpiam pre-
 mens, & cogens: Necessitudo autem dicatur ius quod-
 dam, & uinculum religiosæ coniunctionis. Idq; u-
 num solitarium significet. Sicut autem nihil quic-
 quam interest, suauitudo dicat, an suauitas, sanctitu-
 do, an sanctitas, acerbitude, an acerbitas, acritudo,
 an quod Acius in Neoptolemo scripsit, acritas: ita ni-
 hil rationis dici potest: quin necessitudo, & necessitas
 separentur. Itaq; in libris ueterum uulgo reperi-
 as necessitudinē dici pro eo, quod necessum est. sed neces-
 sitas sane pro iure, officioq; obseruantia, ad finitatis
 ue infrequens est. Quamquam qui ob hoc ipsum ius
 ad finitatis, familiaritatis ue coniuncti sunt: necessa-
 riū dicuntur. Reperi tamen in oratione. C. Cæsaris,
 qua plautiam rogationem suasit: necessitatem dictā
 pro necessitudine, idest iure ad finitatis. Verba hæc
 sunt. Equidem mihi uideor pro nostra necessitate,
 non labore, non opera, non industria defuisse. Hoc
 ego scripsi de utriusq; uocabuli indifferentia, admo-
 nitus forte uerbi istius, cum legerem sempronij Ase-
 lionis ueteris scriptoris quartum ex historia librum,
 in quo de P. Africano Pauli filio ita scriptum est.
 Nam se patrem suum audisse dicere L. Aemilium
 Paulum, nimis bonum imperatorem signis collatis
 decertare, nisi summa necessitudo, aut summa ei oc-
 casio data esset.

Olympiadis Alexandri matris, comis ac prae
ad filium rescriptio. Caput III.

N plerisq; monumentis rerum ab Alex
i dro gestarum, & pauloante in libro
Varronis, qui inscriptus est Orestes, uel
insania, Olympiadem Philippi uxore festuissime
scripsisse legimus Alexandro filio. Na cum is ad ma
trem ita scripsisset. Rex Alexander Iouis Ham
nis filius Olympiadi matri salutem dicit. Olympia
ei rescripsit ad hanc sententiam. Amabo inquit, mi
fili quiescas: neq; deferas me, neq; criminere aduer
sum Iunonem. Malum mihi prorsum illa magnum
dabit: cum tu me literis tuis pellicem illi esse confite
ris. Ea mulieris scite, atq; prudentis erga ferocem fi
lium comitas sensim, & comiter admonuisse eum ni
sa est: deponendam esse opinionem uanam, qua ille in
gentibus uictorijs, & adulantium blandimentis, &
rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitricem esse
se se de Ioue.

De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo philo
sophis, deq; eleganti uerecundia Aristotelis successore
rem diatribae suae eligentis. Caput V.

Aristoteles philosophus annos iam fere na
a tus duo & sexaginta, corpore agro, adfe
ctoq; ac spe, uitaq; tenui fuit. Tunc omnis
eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes, obse
crantesq; ut ipse deligeret loci sui, & magistrum suum
cessorem

cessorem. quo post summum eius diem perire ut ipso
 uerentur ad studia doctrinarum complenda excolē-
 daq; quibus ab eo ibuti fuissent. Erant tunc in eius
 ludo boni multi: sed præcipui duo Theophrastus, &
 Menedemus, ingenio ū, atq; doctrinis cæteros præsta-
 bant. Alter ex insula Lesbo fuit. Menedemus autem
 Rhodo. Aristoteles respondit facturum esse quod uel-
 lent: cum id sibi foret tempestuum. Postea breui tem-
 pore, cum ūdem illi, qui de magistro destinando pe-
 tierant: præsentibus essent: V inū ait, quod tum biberet,
 non esse id ex ualetudine sua, sed insalubre esse, atq;
 asperum, ac propterea quæri debere exoticum, uel
 Rhodium aliquod, uel Lesbium. Id sibi utrunq; ut
 curarent, petiuit. V surumq; eo dixit, quod sese magis
 inuisset. Eunt. curant. inueniunt. adferūt. Tum Ari-
 stoteles Rhodium petit, degustat. Firmum inquit, her-
 cle uinum, et iucundum. Petit mox Lesbium, quo i-
 tem degustato, utrunq; inquit, oppido bonum: sed
 ἡ δ' ἰσὺν ὁ λέσβιος. Id ubi dixit: nemini fuit dubiū,
 quin lepide simul, & uerecunde, successorem illa uo-
 ce sibi, non uinum delegisset. Is erat e' Lesbo Theo-
 phrastus, homo suauitate insigni, linguæ pariter, atq;
 uita. Itaq; non diu post Aristotele uita defuncto ad
 Theophrastum omnes concesserunt.

Quid ueteres latini dixerunt, quas græci προ-
 σωδίας appellant. Et item quod uocabulum barba-
 rismi non usurpauerint neq; Romani antiquiores,
 neq; Attici.

Caput

VI.

Z

q *Vas* græci προσωδίας dicunt: eas Metres docti, tum notas uocum, tum moderantia, tum accentuunculas, tum uoculationes appellabāt. Quod nunc autem barbare loqui dicimus: id uitium sermonis, non barbarum esse, sed rusticum, & cum eo uitio loquentes, rustici qui dictitabant. P. Nigidius in commentarijs grammaticis, Rusticus fit sermo inquit, si adspires perperam. Itaq; id uocabulum, quod dicitur uulgo barbarismus, qui ante diui Augusti ætatem pure, atq; integre locuti sunt: audierint, non dum equidem inueni.

Diuersum de natura leonum dixisse Homerum in carminibus, & Herodotum in historijs.

Capit

VII.

l *Eænas* inter omnem uitam semel parit, eoq; uno partu nunquã edcre plures, quod unum Herodotus in tertia historia scriptum reliquit. Verba ex eo libro hæc sunt.

ἡ δὲ λέαινα, ἔὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἀπὸ τῷ βίῳ τίκτει ἐντίκτυσσα γὰρ συνεμβάλλει τῷ τέρει τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου, τοῦτ' ἐστίν, ἔπειθ' ἡ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἔὼν ἀρχίται διακινούμενη δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξύτατον φέρμύσει τὰς μήτρας. ἀδξάνόμενος δὲ πολλῶν μάλιστ' ἐξικνέεται καταγράρων πέλας τὸ δὲ ὄτοκος ἐστὶ καὶ τὸ παράπαν λήπεται αὐτέων ὑγιὲς ἔδεν.

Homerus autem leones (sic enim foeminas quosdam rili genere appellat,) quod grammatici ἐπίκοινο, uocant, plureis gignere, atq; educare catulos dicunt.

versus, quibus hoc aperte demonstrat: hi sunt.

ἔστι μὲν ὡς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεαιν
ὡς ῥά τε νηπιάζοντι. συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄδρες ἑπακτῆρες.

Item alio in loco idem significat.

πικνὰ μάλα σενάχων ὡς τε λῖς ἠυγένειος
ὡς ῥά ὑπὸ σκύμνους ἑλαφύβολος ἄρπασεν ἀνὴρ
ὑλῆς ἐκ πικινῆς. ὁ δὲ τ' ἄχνηται ὑπερος ἑλθὼν
πολλὰ δὲ τ' ἀγκέε πῆλθε μετ' ἀνέρος ἰχνίερανῶν
ἔποθεν ἐξ ὄροι μάλα γὰρ δριμύς χόλος αἶρει.

Est nos dissensio, atq; diuersitas cum agitaret incluy-
tissimi roctarium, & Historiarum nobilissimi: pla-
cuit libros Aristotelis philosophi inspicia: quos de ani-
malibus exquisitissime composuit. in quibus quod su-
per ista re scriptum inueniremus: cum ipsius Aristoteli-
telis uerbis in his commentarijs scriberemus. Verba
Arist. hæc sunt ex lib. de historia animalium. VI.

λέων δὲ ὅτι μὲν ὄχουει ὀπιθεν καὶ ἔστιν ὀπιθυρητι-
κόν. ἔρηται πρότερον, ὄχουει δὲ καὶ τίκτει οὐ πᾶσαν
ῥωαν, καὶ ἕκαστον μὲν τοι ἐνιαυτὸν τίκτει μὲν οὖν τῷ
ἔαρος, τίκτει δ' ὡς ἐπιτοπολὺ δύω. τὰ μὲν τοι πλείστα
ἐξ. τίκτει δ' ἐνίοτε καὶ ἐν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περὶ τῷ
ἐμβάλλειν τὰς ὑσέρας τίκτοντα, λιρώδης ἐστίν. συνετέ-
θη δὲ ἐκ τοῦ σπάνιους εἶναι τοὺς λέοντας. ἀποροῦντος
τὴν ἀτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπάνιον γὰρ τὸ
γένος τὸ τῶν λέοντων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τὸ
τῷ. ἀλλὰ τῆς ἀρώπης ἀπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀ-
χελώος καὶ τοῦ νέσθ ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων
πάνυ μικρὰ ἔτως. ὡς τε δὲ μὴνα ὄντα μόλις βαδί-
σεν. οἷδ' ἐν συρίᾳ λέοντες τίκτασι πεντάκις, τοπρῶτον

πέντε. εἶτα αἱ ἐλάφονα. μετὰ δὲ ταῦτα θύετι ἕξ
 τίκτουσιν. ἀλλ' ἄγονοι διατελοῦσιν. οὐκ ἔχθ' ἡ λείων
 χάρτην ἀλλ' ὁ ἄρρην λέων. βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κύνες
 δοντας καλλυμένους τέπαρας μόνους. δύο μὲν ἄνωθεν
 δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ ἑξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν.

Quod Afranius poeta prudenter, et lepide sapi-
 tiam filiam esse usus, & memoriae dixit.

Caput

VIII.

Axime hoc, atq; uerissime Afranius poeta
 de gignenda, comparandaq; sapientia
 natus est, quod eam filiam esse usus, & me-
 moriae dixit. Eo nanq; argumento demonstrat, quod
 sapiens esse rerum humanarum uelit: non libris solum,
 neq; disciplinis rhetoricis, dialecticisq; opus esse: sed
 portere eum uersari quoq; exerceriq; in rebus com-
 munes noscendis, periclitandisq; . eaq; omnia acta, &
 euenta firmiter meminisse. & proinde sapere, ac
 fulere ex ijs, quae pericula ipsa rerum docuerunt. non
 quae libri tantum, aut magistri, per quasdam im-
 munitates uerborum, & imaginum, tanquam in mimo, aut
 in somnio delectauerint. Versus Afranii sunt in
 geza, cui sella nomen est.

» Vsus me genuit, mater peperit Memoria.

» σοφίαν uocat me Grai, uos sapientiam.

Item uersus est in eandem ferme sententia Pacini,
 quem Macedo philosophus uir bonus familiaris
 us scribi debere censebat pro foribus omnium tem-
 plorum.

Egodi homines ignaua opa, et philosopha sentētia.
 Nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius
 dicebat, q̄ qđ homines ignaui, ac desides, operti bar
 ba, & pallio, mores & emolumenta philosophiæ, in
 lingua, uerborumq; artes conuenterent: et uitia facun
 dissime accusarent, intercutibus ipsi uitijs madentes.

Quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de
 suculis, et hyadibus, quæ sunt stellarum uocabula.

Caput IX.

Vllius Tiro M. Ciceronis alumnus, et liber
 tus, adiutorq; in literis studiorum eius fuit.

Is libros complures de usu, atq; ratione lin
 guæ latinæ, item de uarijs, atq; promiscuis quæstio
 nibus composuit. In ijs esse præcipui uidentur, quos
 græco titulo *παραδέκτας* libros inscripsit, tanquam
 omne rerum, atq; doctrinarum genus continentis.
 ibi de ijs stellis, quæ appellantur suculæ, hoc scriptū
 est. A deo inquit ueteres Romani literas græcas nesci
 uerunt: et rudes græcæ linguæ fuerūt: ut stellas, quæ
 in capite Tauri sunt: propterea suculas appellarint:
 quod eas *υάδας* græci uocant. tanquam id uerbum
 latinum græci uerbi interpretamentum sit: quia græ
 cæ *υάδας* sues latine dicantur. Sed *υάδας* in
 quit, *ὄν ἀπὸ τῶν υἰῶν*, ita ut nostri opici
 putauerunt: sed ab eo, quod est *υἱεῖν*, appellan
 tur. Nam & cum oriuntur: & cum occidunt, tem
 pestates, pluias, largosq; imbres ciunt. Pluere au
 tem græca lingua *υἱεῖν* dicitur. Hæc quidem Tiro
 in Pandectis. sed enim ueteres nostri, nō usq; eo opici

A. G. E. L.

Et agrestes fuerunt, ut *stellas hyadas* idcirco *suca-*
las nominarent, quod *ῡes* latine *sues* dicantur, sed
 ut quod *græci ῡπερ*, nos *super* dicimus: quod illi
ῡπιος, nos *supinus*: quod *ῡφορβος*, nos *suborcas*:
 quod item illi *ῡπρος* nos primo *syprus*, deinde per
y. græce, *latineq;* *o. literæ* cognationem, *somnus*. Sic
 quod ab illis *ῡαδες* à nobis primo *syades*, deinde
suclæ appellatæ. *stellæ* autem istæ nō in capite *Tau-*
ri sunt: ut *Tiro* dicit (Nullum enim uidetur præter
stellas Tauri caput) sed eæ ita circulo, qui *Zodiacus*
 dicitur sitæ, locatæq; sunt, ut ex earum positu specu-
 es quædam, et simulachrum esse uideatur *Tauri* ca-
 pitis, sicuti cæteræ partes, et reliqua imago *Tauri* con-
 formata, et quasi depicta est locus, regionibusq; ter-
 rarum stellarum, quas *græci πλειάδας* nos *uery-*
lias uocamus.

Quid sororis *ε̄τυμον* dixerit *Labeo Antistius*,
 et quid fratris *Nigidius*.

Caput X.

Labeo Antistius iuris quidem civilis disci-
 plinam principali studio exercuit: et con-
 sulentibus de iure publice responsurum
 cæterarum quoque bonarum artium non
 expertus fuit. Et in grammaticam sese, atque dial-
 ecticam, literasq; antiquiores, altioresq; penetra-
 uerat. Latinarumq; uocum origines, rationesq; per-
 calluerat. Eaq; præcipue scientia ad enodandos pro-
 rosque iuris laqueos utebatur. Sunt adeo libri per-

mortem eius editi, qui posteriores inscribuntur.
 Quorum librorum tres continui tricesimus octauus
 tricesimus nonus, & quadragesimus pleni sunt id ge-
 nus rerum ad enarrandam, & illustrandam lin-
 guam latinam conducentium. Præterea in libris,
 quos ad PRAET. edictum scripsit: multa posuit
 partim lepide, atque argute reperta: sicuti hoc est, quod
 in quarto, ad edictum libro scriptum legimus. So-
 ror inquit appellata est, quod quasi seorsum nasci-
 tur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est: & in
 aliam familiam transgreditur. Fratris autem uoca-
 bulum. P. Nigridius homo impense doctus non mi-
 nus arguto, subtiliq; ἐτιμω. interpretatur, frater
 inquit, est dictus, quasi fere alter.

Quem M. Varro iustum, aptumq; esse numerum
 conuiuarum existimavit. Ac de mensis secundis, &
 de bellarijs. Caput XI.

Epidissimus liber est M. Varronis ex saty-
 ris menippæis, qui inscribitur, Nescis quid
 uester serus uehat. In quo differit de apto
 conuiuarum numero, deq; ipsius conuiuij ha-
 bitu, cultu que. Dicit autem conuiuarum numerum
 inapere oportere à gratiarum numero, & pro-
 gredi ad musarum, idest proficisci à tribus, & con-
 sistere in nouem. ut cum paucissimi conuiuæ sunt:
 non pauciores sint, quam tres: cum plurimi, non plu-
 res q̄ nouem. Nam multos inquit, esse non conuenit,
 quod turba plerumq; est, turbulenta. Et Romæ quidem con-

stat, sed et Athenis. nusquam autem plures cubabunt.
 Ipsum deinde conuiuium constat inquit, ex rebus quatuor: & tum denique omnibus suis numeris absolutum est: si belli homunculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem inquit, conuiuas, nec multos legere oportet. Quia eloquentia in foro, & apud subfellia: silentium uero non in conuiuio, sed in cubiculo esse debet. sermones igitur id temporis habendos censet super rebus anxijis, aut tortuosis: sed iucundos, atque inuitabiles, et cum quadam illecebra, & uoluptate uales: ex quibus ingenium nostrum uenustus fiat, & amoenius. Quod profecto inquit, eueniet: si de id genus rebus ad communem uitae usum pertinentibus confabulemur: de quibus in foro, atque in negotijs agendis loqui non est otium. Dominum autem inquit, conuiuij esse oportet non tam lautum, quam sine sordibus. Et in conuiuio legi non omnia debent: sed ea potissimum, quae simul sint βιωφελῆ, et delectent. Neque non de secundis quoque mensis cuiusmodi esse eas oportet: praecipit. His enim uerbis utitur, Bellaria inquit, maxime sunt mellita: quae mellita non sunt. τρέμασι enim cum πείρα societas infida. Quod uero in hoc loco dixit bellaria: nequis forte in ista uoce haereat: significat id uocabulum omne mense secundae genus. Nam quae τραγῆματα graeci, aut τρέματα dixerunt: ea ueteres nostri bellaria appellauerunt. Vina quoque dulciora est inuenire in comedijs antiquioribus hoc nomine appellata, dictaque esse ea Liberi bellaria.

Tribunos plebis prehensionem habere, uocationem non habere. Caput XII.

N quadam epistola Attei Capitonis scriptum legimus Labeonem Antistium legum, atq; morum Po. Ro. iurisq; ciuilibus doctum apprime fuisse. Sed agitabat inquit hominem libertas quadam nimia, atq; uecors usq; eo, ut D. Augusto iam prinape, et remp. obtinente ratum tamen, per sumq; nihil haberet: nisi quod iustum, sanctumq; esse in Romanis antiquitatibus legisset. ac deinde narrat quid idem Labeo per uiatorem a Tri. ple. uocatus responderit. cum a muliere inquit, quadã Tri. PLE. aduersum eum aditi Gellianum ad eum misissent: ut ueniret: & mulieri responderet: Iussit eum, qui missus erat: redire: et Tribunis dicere ius eos non habere, neq; se, neq; alium quenquam uocandi. cum moribus maiorum Tri. PLE. prehensionem haberent: uocationem non haberent. Possent igitur eos uenire, et prehendi se iubere: sed uocandi absentem ius non habere. Cum hoc in ea Capitonis epistola sublegissemus: id ipsum postea in M. Varronis rerum humanarum uno, & uicesimo libro enarratius scriptum inuenimus. Verbaq; ipsa super ea re Varronis adscripsimus. In magistratu inquit, habent alij uocationem, alij prehensionem, alij neutrum. Uocationem ut COSS. & ceteri, qui habent imperium. Prehensionem, ut TRI. PLE. et alij, habent uiatorem. Neq; uocationem, neq; prehensionem, ut QVEST. & ceteri, qui neq; licto rem habent, neque uiatorem. Qui uocationem habent, ydem prehendere, tenere, abducere possunt, &

20 hæc omnia, siue ad sunt quos uocant: siue aciri in-
 21 serunt. TRI. PL. uocationem habent nullam. Neque
 22 minus multi imperiti perinde, atque haberent, ta-
 23 sunt usi. Nam quidam non modo priuatum, sed et
 24 am COS. in rostra uocari iusserunt. Ego III. Vi-
 25 uocatus à Portio TRI. PLE non iui, auctoribus pri-
 26 cipibus, et uetus ius tenui. Item tribunus cum essen-
 27 uocari neminem iussi: neque uocatum à collega pri-
 28 re inuitum. Huius ego iuris, quod M. Varro tradidit
 Labeonem arbitror uana tunc fiducia, cum priuatum
 esset: uocatum à TRI. non esse. Quæ malum autem
 ratio fuit uocantibus nolle obsequi: quos confiteor
 ius habereprehendendi? Nam qui iureprehenditur,
 etiam in uincula duci potest. sed querentibus nobis
 quam ob causam TRI. qui haberent summam con-
 cendi potestatem, ius uocandi non habuerint: illud
 occurrit, quod TRI. PL. antiquitus creati uideantur
 iuri dicundo, nec causis, querelisq; de absentibus
 noscendis: sed intercessionibus faciendis: quibus pre-
 sentes fuissent: ut iniuria, quæ coram fieret: arce-
 tur. Ac propterea ius ad se uocandi ademptum: que-
 niam ut uim fieri uetarent: assiduitate coru, et pre-
 sentium oculis opus erat.

Quod in libris humanarum M. Varronis scri-
 ptum est, ædiles et QVAEST. PO. RO. in ius, à priuato
 ad prætorem uocari posse.

Caput XIII.

Vm ex angulis, secretisq; librorum, ac ma-
 gistorum in medium iam hominum, &
 in lucem fori prodissim: quæsitum esse me-
 mini in plerisq; Romæ stationibus ius publice docen-
 tium, aut respondentium, an QVAEST. PO. RO. ad
 PRAT. in ius uocari posset? Id autem non ex otio-
 sa quæstione agitabatur: sed usus forte natæ rei ita
 erat, ut uocandus esset in ius QVAEST. Non pau-
 ca igitur existimabant, ius uocationis in eum Præ-
 tori non esse: cum magistratus PO. RO. proculdubio
 esset. Et neque uocari, neque, si uenire nollet: capi,
 atque prehendi, salua ipsius magistratus maiestate
 posse. Sed ego, qui tum assiduus in libris M. Var-
 ronius sui: cum hoc quæri, dubitariq; animaduertis-
 sem: protuli unum & uicesimum rerum humana-
 rum, in quo ita scriptum fuit. Qui potestatem ne-
 que uocationis populi uiritim habent, neque prehen-
 sionis: eos magistratus à privato in ius quoq; uoca-
 ri est potestas. M. Leuinius ædilis curulis à priua-
 to ad prætorem in ius est eductus. Nunc stipen-
 dii seruis publicis non modo prehendi non possunt:
 sed etiam ultro summeuent populum. Hoc Var-
 ro in ea libri parte de ædilibus. Supra autem in eo-
 dem libro. QVAEST. neque uocationem ha-
 bere, neque prehensionem dicit. Vtraq; igitur li-
 bri parte recitata in Varronis omnes sententiam
 concesserunt: Quæstor que in ius ad PRÆT. uo-
 catus est.

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docti
sint minores magistratus, et Consulem, Prætores
collegas esse, et quædã alia de auspicijs. Cap. XIII.

Omœrium quid esset augures Pop. Ro. q
p libros de auspicijs scripserunt: istiusmodi
» tentia definiuerunt. Pomœrium est locus in
» tra agrum effatum, per totius urbis arcum pure
» muros regionibus certis determinatus: qui facit finem
» urbani auspicij. Antiquissimum autẽ pomœrium, ab
ab Romulo institutum est: Palatij montis radice
terminabatur. Sed id pomœrium pro incrementis
REI P. aliquoties prolatum est, et multos, editosq; ca-
les circumplexum est. Habebat autem ius proferendi
di pomœrij, qui Po. Ro. agro de hostibus capto auxi-
rat. Propterea quæsitum est, ac nunc etiam in que-
stione est: quam ob causam ex septem urbis montibus,
cum ceteri sex intra pomœrium sint, Aventinus si-
lus, quæ pars non longinqua, nec infrequens esse: et
tra pomœriũ sit. Neq; id Ser. Tullius rex, neq; Sulla,
qui proferendi pomœrij titulum quæsiuit: neq; postea
D. Iulius, cum pomœrium proferret: itra effatos in-
bis fines incluserint. Huius rei Messala aliquot ca-
sas uideri scripsit. Sed præter eas omnes ipse uiam
probat: quod in eo monte Remus urbis condendæ gra-
tia auspiciauerit: auesq; irritas habuerit, superatissimè
in auspicio à Romulo sit. Idarco inquit, omnes qui
pomœrium protulerunt: montem istum excluserunt,
quasi auiibus obscœnis ominosum. Sed de Aventino
monte prætermittendum non putari: quod non pri-

dem ego in *Elidis grammatica ueteris commentario* of-
fendi: in quo scriptum erat, *Auentinū antea, sicuti di-*
ximus, extra pomæriū exclusum. Post authore D.
CLAV. receptum, et intra pomæriū fines obseruatū.
In dicto *COSS.* quo edicunt: *Quis dies comitijs cen-*
turiatis futurus sit: scribitur. Ex uetere forma perpe-
tua nequis magistratus minor de caelo seruasse uelit.
Quæri igitur solet, qui sint magistratus minores. Su-
per hac re meis uerbis nil opus fuit: quoniã liber M.
Messalæ auguris de auspicijs primus, cum hoc scribe-
renus: forte adfuit: propterea ex eo libro uerba ipsi-
us Messalæ subscripsimus. Patriciorū auspicia in du-
as sunt potestates diuisa. Maxia sunt COSS. PRAE-
TO. CENS. Neq; tamen eorum omnium inter se eadē,
aut eiusdē potestatis, ideo qđ collegæ non sunt CENS-
COSS. aut PRAET. PRAE. COSS. sunt. Ideo neq;
COSS. aut PRAET. CENS. neq; CENS. COSS. aut
PRAET. turbant, aut retinent auspicia. At CENS. in
ter se. rursus PRAET. COSS. que iter se et uitiant,
et obtinent. PRAET. et si collegæ COS. est, neq;
PRAET. neq; COS. iure rogare potest: ut quidē nos
à superioribus accepimus, aut ante hæc tempora ser-
uatum est. Et ut in cōmentario. XIII. C. Tuditani pa-
ter, quia im piū minus PRAET. maius habet COS.
et à minore i perio maius, aut à maiore collegæ roga-
re iure non potest. Nos his temporibus PRAET. præ-
toris creâte ueterum auctoritatem sumus secuti: neq;
his comitijs in auspicio fuimus. CENS. æque nō eodē
rogantur auspicio, atq; COSS. et PRAET. Reliquo-
rum magistratum minora sunt auspicia. Ideo illi

20 minores, hi maiores magistratus appellantur. Min
 21 ribus creandis magistratibus Tributus comitijs mag
 22 stratus: sed iustius curiata datur lege. Maiores centu
 23 riatis comitijs fiunt. Ex his omnibus uerbis Messala
 manifestum fit, & qui sint magistratus minores, &
 quamobrem minores appellantur. sed & collegi
 esse PRAET. COS. docet: quod eodem auspicio crea
 tur. Maiora autem dicuntur auspicia habere, quia
 rum auspicia magis rata sunt, quã aliorum.

Item uerba eiusdem Messalæ differentis, aliud
 esse ad populum loqui, aliud cum populo agere: &
 qui magistratus a quibus auocent comitiatum, eiuslibi
 capituli XIII portio. Caput XV.

Dem Messala in eodẽ libro de minoribus
 20 i magistratibus ita scribit. COS. ab omnibus
 21 magistratibus, & comitiatum, & concio
 22 nem auocare potest. PRAET. & comitiatum, et con
 23 cionem usquequaq; auocare potest, nisi a COS. Min
 24 res magistratus nusquam nec comitiatum, nec concio
 25 nem auocare possunt, ea re, qui eorum primus uocat
 26 ad comitiatum, is recte agit: quia bisariam cum po
 27 pulo agi non potest. Nec auocare alius alij potest:
 28 concionem habere uolunt: uti ne cum populo agere
 29 quamuis multi magistratus simul concionem habere
 30 possunt. Ex his uerbis Messalæ manifestum est, aliud
 esse cum populo agere, aliud concionem habere. Nam
 cum populo agere, est rogare quid populum, quod si
 fragijs suis aut iubeat, aut uetet. Concionem au-

tem habere, est uerba facere ad populum sine ulla rogatione.

Humanitatem non id significare, quod uulgus putat: sed eo uocabulo qui synceriter locuti sunt, magis proprie esse usos. Caput XVI.

Vi uerba latina fecerunt: quiq; ijs probe
 q. ufi sunt: humanitatem non id esse uoluerūt,
 quod uulgus existimat: Quodq; a' græcis
 φιλανθρωπία dicitur: & si significat dexteritatem
 quandā, beneuolentiamq; erga omnes homines pro-
 misiam: sed humanitatem appellauerunt id prope
 modum, quod græci παιδείαν uocant: nos erudi-
 tionem, institutionemq; in bonas artes dicimus: quas
 qui synceriter cupiunt, adpetuntq; ijs sunt uel maxi-
 me humanissimi. Huius enim scientiæ cura, & di-
 sciplina ex uniuersis animantibus, uni homini data
 est. ἡ δαιμόνιος humanitas appellata est. sic igitur eo
 uerbo ueteres esse usos, & cum primis M. Varronē,
 M. q; Tullium omnes ferme libri declarant. Quam
 obrem satis habui unum interim exemplum prome-
 re. Itaq; uerba posui Varronis, è libro rerum huma-
 narum primo, cuius principium hoc est, Praxiteles,
 qui propter artificium egregium, nemini est paulū
 modo humaniori ignotus. Humaniori iquit, non ita,
 ut uulgo dicitur, facili, & tractabili, & beneuolo, tā-
 esti rudis literarum sit (hoc enim cum sententia ne-
 quaquam conuenit) sed eruditiori, doctiori q; , qui
 Praxitelem, quid fuerit, & ex libris, & ex histo-
 ria cognouerit.

Quid apud M. Catonem significant uerba hæc
inter os, atq; offam. Caput XVII.

Ratio est. M. Catonis Censorij, de ædiliis
» o creatis: ex ea oratione uerba hæc sunt. Sic
» ita aiunt in segetibus, et in herbis bona fru-
» menta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe
» diui inter os, atq; offam multa interuenire posse. Va-
» rum inter offam, atq; herbam ibi uero longum tem-
» uallum est. Erutius Clarus, qui PRAEFEC. urbi-
» bus COS. fuit, uir morum, literarumq; ueterum
» diosissimus ad Sulpitium A pollinarem scripsit, homi-
» nem memoriæ nostræ doctissimum quærere sese
» petere, ut sibi rescriberet: quænam essent eorum uer-
» borum sententiæ. Tum A pollinaris nobis præsentibus
» (nam id temporis ego adolescens Romæ sectabar ei
» discendi gratia) rescripsit Claro, ut uiro erudito, lo-
» uissime. Vetus esse prouerbiū inter os, et offam, id
» significans, quod græcus ille παροιμίωδης uersus
» πολλά μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χεῖλος ἀκρῶ.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum
inueniri uersus uerbis iisdem, aut pauca syllabis im-
mutatis, apud diuersos poetas temporibus uarijs na-
tos. Caput XVIII.

Ersus est notæ uenustatis senarius.
» σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνοσίαι.
» Eum uersum Plato in Theætheto Euripidis
» esse dicit. Quod quidem nos admodum mi-
» γανυτ.

ταμυ. Nam scriptum eum legimus in tragœdia Sophoclis: quæ inscripta est, αἴας ὁ λούρος. Prior autem natus fuit Sophocles, quàm Euripides. Sed etiam ille uersus non minus notus.

λέγων λέγωντα παιδαγωγῆσω σ' ἐγώ.

Et in tragœdia Sophoclis scriptum est, cui titulus est, Φιλονότης, & in Bacchis Euripidis id quoque animaduertimus apud Aeschylum ἐν τῷ πυρφόρῳ προμήθεϊ. Et apud Euripidem in tragœdia, quæ inscripta est ἰνώ, eundem esse uersum, absque paucis syllabis. Aeschylus sic.

οἰῶν τε ὅπου δ' εἶ, καὶ λέγων τὰ κείρια.

Euripides ita.

οἰῶν τε ὅπου δ' εἶ, καὶ λέγειν ἀσφαλές.

Fuit autem Aeschylus non breui antiquior.

De genere, atque nominibus familiae Portiae.

Caput

XIX.

Um in domus Tiberianae Bibliothecae sedere-
remus, ego, & Apollinaris Sulpitius, et quidam alij mihi, aut illi familiares: prolatus forte liber est, ita inscriptus, M. Catonis nepos. Tū quæri coeptum est, quisnam is fuisset M. Cato Nepos. Atque ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermonibus coniectare potui) non abhorrens a literis. Hic inquit est. M. Cato, non cognomento Nepos, sed M. Catonis Censorij ex filio Nepos, qui pater fuit Mar. Catonis praetorij uiri, qui bello ciuili uticæ necem sibi gladio manu sua consciiuit: de cuius uita liber est Mar. Ciceronis, qui inscribitur laus. Mar. Catonis: quæ in

A

eodem lib. idem Cicero pronepotē fuisse dicit M. Catonis Censorij. Eius igitur, quem Cicero laudavit, pater hic fuit M. Cato, cuius orationes feruntur in scripta M. Catonis Nepotis. Tū A pollinaris (ut mos est in reprehendēdo fuit) placide admodum, leniterque. Laudo inquit, te mi fili, quod in tantula aetate etiam si hunc M. Catonem, de quo nunc quaeritur, quis sciret ignoras: auditiūcula tamen quadam de Catonum familia aspersus es. Non unus autem, sed complures M. illius Catonis Censorij nepotes fuerunt generati eodem patre. Duos enim M. ille Cato, qui et orator et CENS. fuit, filios habuit, et matribus diversis et aetatibus longe dispares. Nam iam adolefcente altero matre eius amissa, ipse quoque iam multum senex Salonij clientis sui filiam virginem duxit in matrimonium. Ex qua natus est ei M. Cato Salonianus. hoc enim illi cognomentū fuit, a Salonio patre matris datū. Ex maiore autē Catonis filio, qui PR. AET. designatus patre uiuo mortuus est: et egregios de oratoris disciplina libros reliquit: nascitur hic, de quo quaeritur, M. Cato. M. filius. M. nepos. Is satis uelut orator fuit: multasque orationes ad exemplum scriptas reliquit, et COS. cū Q. Martio REGE fuit. Inque eo consulatu in Africam profectus in ea provincia mortem obiit. sed is, non ita, ut dixisti. M. Cato praetorij uiri, qui se Vticae occidit: et quem Cicero laudauit, pater fuit. Nec quia hic nepos Catonis Censorij, ille autē pronepos fuit, propterea necessum est patrem hunc ei fuisse. Hic enim nepos, cuius haec uerba prolata oratio est: filium quidem maiorem Cato-

nem habuit: sed non eum, qui v ticae periit: sed qui cum aedil. curulis, et PRAET. fuisset in Galliã Narbonensem profectus, ibi uita functus est. Ex altero autem uiro Censorij filio longe natu minore, quem Salonianum esse appellatum dixi: duo nati sunt. L. Cato, & M. Cato. Is M. Cato. TRIB. Pleb. fuit, & praetoram petens mortem obiit, ex q; eo natus est M. Cato praetorius, qui se bello civili v ticae interemit: de cuius uita, laudibusq; cum M. Tullius scriberet: pronepotem eum Catonis Censorij dixit fuisse. Videtis igitur hanc ptem familiae, quae ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus, sed temporum quoq; spatio differre. Nam quia ille Salonianus, i extrema patris aetate, sicuti dixi, natus fuit: prognati quoq; ab eo aliquanto posteriores fuerunt, quam qui a maiore fratre eius geniti erant. Hanc quoq; temporum differentiam facile animaduertetis ex hac ipsa oratione, cum eam legetis. Haec Sulpius A pollinaris, nobis audientibus dixit: quae postea ita esse, uti dixerat, cognouimus: cum & laudationes funebres, & librum commentariorum de familia porcia legeremus.

Quod a' scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocum, atq; uerborum iucundioris, quae a graecis ὀπωρία, dicitur, quae regulae disciplinae, quae a grammaticis reperta est,

Caput

XX.

A 2

Interrogatus est Probus Valerius, quod ex
 i familiari eius quondam comperi, has ne ur-
 bis, an has urbes. Et hanc turrem, an hanc
 turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit, pangit,
 aut orationem solutam struis: atque ea uerba dicenda
 sunt: non finitiones illas praerancidas, neque fetiditas
 grammatice spectaueris: sed aurem tuam interroga,
 quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit: illud
 profecto erit rectissimum. Tum is, qui quaesierat: quo
 nam modo inquit, uis aurem meam interrogem? Et Pro-
 bum ait respondisse, quo suam Virgilius peruenctus
 est: qui diuersis in locis, urbes, et urbis dixit, et
 truo, consilioque usus auris. Nam in primo Georgico,
 quem ego inquit, librum manu ipsius collectum
 ge, urbis per i literam scripsit.
 Verba e uersibus eius haec sunt.

• -Urbis ne inuisere Caesar,

• Terrarumque uelis curam.

Verte enim, et muta, ut urbes dicas, insipidius no-
 scio quid facies, et pinguius. Contra in. III. Aenei-
 dos, urbes dixit, per e literam.

• Centum urbes habitant magnas.

Hic item muta, ut urbis dicas: nimis exilis uox erit,
 et exanguis. Tanta quippe iuncturae differentia est
 in consonantia uocum proximarum. Praeterea idem
 Virg. turrim dixit, non turrem, et securim non se-

• Turrim in praecipiti stantem. et (curi)

• Incertam excussit ceruice securim.

Quae sunt (opinor) iucundioris graclitatis, quam
 si suo utrunque loco per e literam dicas. At ille, qui in

terrogauerat rudis profecto, & aure a gressu homo,
 Cur inquit, aliud alio in loco potius, rectiusq; esse di-
 cas, non sanè intilligo. Tum Probus iam commotior,
 Noli inquit, igitur laborare, utrum istorum debe-
 as dicere, urbis, an urbes. Nā cum id genus sis, quod
 uideo, ut sine iactura tui pecces: nihil perdes utrum
 dixeris. His tum uerbis Probus, & hac fini hominē
 dimisit: ut mos eius fuit erga indoctos propè incle-
 menter. Nos autem aliud quoq; postea consimiliter
 a Virgilio duplici modo scriptum inuenimus. Nam
 tres, & tris posuit eodem in loco, ea iudicij subtili-
 tate, ut si aliter dixeris, mutauerisq; & aliquid ta-
 men auris habeas: sentias suauitatem sonitus diuidere.
 Versus ex decamo hi sunt.

- Tres quoq; threicis boreæ de gente sūprema,
 Et tris, quos idas pater, & patria sūnara mittit.
- Tres hic, tris illic, utrunq; pensiculate, modulateq; re-
 peries suo quicq; in loco sonare aptissime. sed in il-
 lo quoq; itidem Virgilij uersu.
- Hæc finis Priami fatorum, simul ut et hic fi-
 nis dicat, durum, atq; absonum erit. Respuentq; au-
 res, quod mutaueris, sicut illud contra eiusdem Virgi-
 lii insuauius facias, si mutes.
- Quem das finem rex magne laborum?
 Nā si ita dicat, quam das finem? iniucundū nescio
 quo pacto, & laxiorem uocis sonum feceris. Ennius
 item rectos cypressos dixit, contra receptum uocabu-
 li genus, hoc uersu.
- Capitibus nutantibus pinos, rectosq; cypressos.
 Firmior ei credo, et uiridior sonus esse uocis uisus est

rectos dicere cupressos, quàm rectas. Còtra uero idē
 Ennius in annali duodenicesimo, aere fulua dicit nō
 fuluo. Non ob id solum, quod Home. *de pa. Sabēu* di-
 cit: Sed quod hic sonus (opinor) uocabiliior est uisus,
 & amœniior. Sicuti etiam M. Ciceroni mollius, tere-
 usq; uisum est in quinta, in Verrem. fretu scribere
 quàm freto. Per angusto inquit, fretu diuisa. Erat enī
 crassius, uastiusq; per angusto fretu dicere. Idem in
 secunda simili usus modulamine. Manifesto peccato
 inquit, non peccato. hoc enim scriptum in uno, atq;
 in altero antiquissimæ fidei libro Tironiano repe-
 ri. Verba sunt Cicer. hæc. Nemo ita uuebat, ut mol-
 la eius uitæ pars, summæ turpitudinis esset expen-
 nemo ita in manifesto peccato tenebatur: ut cum im-
 pudens fuisset in facto, tum impudentior uideretur,
 si negaret. Huius autē uocis cum elegantior hoc in
 loco sonus, & tum ratio certa, & probata est. hic in-
 peccatus, quasi peccatio, recte, latinèq; dicitur. Sicut
 hic incestus, non qui admisit, sed quod admissum est:
 & hic tributus, quod tributum nos dicimus, à ple-
 risq; ueterum dicta sunt. hic quoq; adlegatus, et hic
 arbitratus, pro allegatione, proq; arbitratione dican-
 tur. Qua ratione seruata, arbitrato, et adlegato meo
 dicamus. sic igitur in manifesto peccato dixit: ut in ma-
 nifesto incestu ueteres dixerunt. Nō quia latinū esse
 peccato dicere: sed quia in loco isto positum subtilius
 ad aurem, molliusq; est. Lucretius æq; auribus infer-
 uens, funem foeminino genere appellauit, in hisce
 uersibus,
 Haud, ut opinor, enim mortalia sæcla superne

Aurea de caelo demisit funis in arua.

Cum dicere usitatus, manente numero posset.

Aureus e caelo demisit funis in arua.

Sacerdotes quoq; foeminas M. Cicero antistitas dicit non secundum grammaticam legem antistites. Nam cum insolentias uerborum a ueteribus dictorum plerumq; respiceret: huius tamen uerbi in ea parte sonitu delectatus. Sacerdotes inquit, Cereris, atq; illius fanis antistite usq; adeo in quibusdam, neq; rationem uerbi, neq; consuetudinem, sed solam aurem secuti sunt, suis uerba modulis pensitantem. Quod qui non sentiant, inquit idem ipse M. Cicero cum de numerosa, et apta oratione differeret: quas aureis habeant, aut quid in ijs hominis simile sit: nescio. Illud uero cum primis apud Homerum ueteres grammatici adnotauerunt: qd cum dixisset quoda in loco, κολοιους τε φαρων τε, Alio in loco no φαρων τε, sed φαρων dixit. τω δ' ωστε φαρων νεφος ερχεται ηε κολοιων.

secutus non communem, sed propriam in quocunq; uocis situ incunditatem. Nam si alterum in alterius loco ponas: utrunq; feceris sonitu insuaue.

Verba T. Castritij rhetoris ad discipulos adolescentes de uestitu, atq; calcaatu non decoro. Cap. XXI.

Castritius rhetoricæ disciplinae doctor, qui habuit Romæ locum principem declamandi, & docendi summa uir authoritate, grauitateq; & a D. Adriano in mores atq; literas spectatus, cum me presente (usus sum eni eo magistro) discipulos quosda suos senatores uidisset die feriato tu

nicis, & lacernis indutos, & gallicis calciatos, equi-
 dem inquit, maluissim vos togatos esse. Pigritum est cin-
 ctos saltem esse, & penulatos. Sed si hic uester hu-
 iusmodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est:
 soleatos tamen vos Po. Ro. Senatores, per urbis vias in-
 gredi nequaquam decorum est. Non hercle vobis mi-
 nus, quàm illi tum fuit, cui hoc M. Tul. pro turpi cri-
 mine obiecit. Hæc me audiente Castritius, et qua-
 dam alia ad eam rem conducentia romane, & se-
 uere dixit. pleriq; autem ex ijs, qui audierant: requi-
 rebant, cur soleatos dixisset, qui gallicas, non soleas
 haberent? sed Castritius profecto scite, atq; incorru-
 pte locutus est. Omnia enim fermè id genus, quibus
 plantarum calces tantum infime teguntur: cætera pro-
 pè nuda, & teretibus habenis iuncta sunt: soleas di-
 xerunt. Nonnunquam uoce græca crepidulas. Galli-
 cas autem uerbum esse opinor nouum, non diu ante
 etatē M. Ciceronis usurpari cœptum. Itaq; ab eo ipso
 positum est in secunda Antoniarū. Cum gallicas in-
 quit, et lacerna cucurristi. Neq; in ea significatione
 id apud quenquam alium scriptum lego, grauioris
 duntaxat authoritatis scriptorem. sed (ut dixi) cre-
 pidas, et crepidulas, prima syllaba correpta id genus
 calciamentum appellauerunt, quod græca κρηπίδας
 uocant. Eiusq; calciamenti sutores crepidarios dixe-
 runt. Sempronius Asellio in libro rerum gestarum
 XIII Crepidarium inquit, cultellum rogauit a
 crepidario sutore.

Comprecationes, quæ ritu Romano fiunt Dijs, expositæ sunt in libris sacerdotum, inter quas Marti Nerienem tribuunt, & quid Neriene, seu Nerio nomen importet.

Caput XXII.

Comprecatiões deorum immortalium, quæ ritu Romano fiunt, expositæ sunt in libris sacerdotum Po. Ro. & in plerisq; antiquis orationibus. In ijs scriptum est Laciæ Saturni, Salaciæ Neptuni, Horæ Quirini, Iurites Quiritij, Mariæ Volcani, Nerien Junonis, Molæ Martis, Nerienem quoq; Martis. Ex qbus id, quod postremû posui, sic plerosq; dicere audio, ut primâ in eo syllabâ prodicant: quo græci modo dicunt *ννπέδας*, maris deas. Sed qui probe locuti sunt: primam correptam dixerunt tertiam produxerunt. Est enim rectus casus uocabuli, sicut in libris ueterum scriptum est: Nerio. quâquam M. Varro in satyra menippæa, quæ inscribitur *ορια μαχία* uel *νρηιο μαχία* non nerio, sed neriones uocatiue dicit in his uersibus.

- Theanna, & Peranna, Franda, Celato, Pales,
- Nerienes, Minerva, Fortuna, ac Ceres.

Ex quo nominandi quoq; casum eundem fieri necessum est. sed nerio à ueteribus sic declinatur quasi Anio. Nam. perinde ut auenem, sic nerienem dixerunt, tertia syllaba producta. Id autem, siue nerio, siue nerienes est, sabinum uerbum est. Eoq; significatur uirtus, & fortitudo, itaq; ex Claudijs, quos à Sabinis oriundos accepimus: qui erat egregia, atque præstanti fortitudine, Nero appellatus est. sed id Sabin

ni à græcis accepisse uidentur: qui uincula, & fir-
 mamenta membrorum *vāpa* dicunt. Vnde nos quoq;
 latine neruos appellamus. Nerio igitur Martis uis, &
 potentia, & maiestas quædam esse Martis demenstrat-
 tur. Plautus aut in truculento, coniugem esse Nerieni-
 Martis dicit. Atq; id sub persona militis in hoc uersu.
 Mars peregre adueniēs salutat Nerienē uxorem suā
 super ea re audiui non incelebrem hominem dicere,
 nimis comice Plautum imperito, et incondito militi fili-
 sam, nouamq; opinionem tribuisse, ut Nerienem con-
 iugem esse Martis putaret. sed id perite magis, q̄ co-
 mice dictum intelliget, qui leget. Cn. Gellij annalem
 tertium, in quo scriptum est, Hersiliā, cum apud T-
 Tatium uerba faceret: pacemq; oraret: ita precatam
 esse. Neria Martis te obsecro pacem date, uti liceat im-
 ptijs proprijs, & prosperis uti: quod de tui coniugis
 consilio contigit uti nos itidē integras raperent: unde
 liberos sibi, & suis posteris, patriæ pararent. De tuo
 inquit coniugis consilio, Martem scilicet significans, q̄
 quod apparet non esse id poetice à Plauto dictum, sed
 eā quoq; traditionem fuisse, ut Nerio à quibusdā uxor
 esse Martis diceretur. Inibi autem animaduertendum
 est, quod Gellius Neria dicit per a literā, non nerio,
 neq; Nerienes. Præter Plautum etiam, Præterq; Gel-
 lium, Licinius Imbrex uetus comœdiarū scriptor in
 fabula, quæ Neæra inscripta est: ita scripsit.
 Nolo ego Neæram te uocent, sed Nerienem.
 Cum quidem Marti es in connubium data.
 Ita autem senarij numerus huiusce uersus habet, ut
 tertia in eo nomine syllaba, contra quam supra di-

etiam est: corripienda sit. Cuius sonitus quanta apud
 veteres indifferentia sit: notius est, q̄ ut plura in id
 verba sumenda sint. Ennius autem in primo annali
 in hoc uersu.

Nerienen *Maiortis*. Et hercle, nisi, quod mini-
 me solet: numerum seruauit: primam syllabam in-
 tendit, tertiam corripuit. Ac ne id quidem præter-
 mittendum puto, cuiusmodi est, quod in commentario
 quodam Seruij Claudij scriptum inueni. Nerio dictum
 quasi neirio, hoc est sine ira, & cum placiditate, ut
 eo nomine mitem, tranquillumq; fieri Martem præ-
 cernit. Ne enim particula, ut apud græcos, ita ple-
 runq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis, & censorij pulcherrima ex-
 probratio contra philosophantes nomine, & non re.

Caput XXIII.

M. Cato consularis, & censorius publicis iam,
 priuatisq; opulētus rebus uillas suas in ex-
 cultas, & rudes ne tectorio quidem præli-
 tus fuisse dicit: ad annum usq; ætatis suæ septuagesi-
 mū, atq; ibi postea his uerbis utitur. Neq; mihi inq̄t
 edificatio, neq; uasum, neq; uestimentum ullū est in
 manu pretiosum, neq; pretiosus seruus, neq; ancilla.
 Siquid est inquit, quo utar: utor. Si non est, ego sum,
 cuiq; per me uti, atq; frui licet. Tum deinde addit,
 uito uertunt, q̄ multa egeo. At ego illis, q̄ nequeūt
 egere. Hæc mera ueritas Thusculani hominis, egere
 se multis rebus, et nihil tamē cupere dicentis: plus her

cle commouet ad exhortandam parsimoniam, fasti-
nendamq; inopiam: quam græcæ istorum præstige
philosophari sese dicentium, umbrasq; uerborum in-
anes fingentium: qui se nihil habere, & nihil tamen
egere, ac nihil cupere dicunt, cum & habendo, &
egendo, & cupiendo ardeant.

Quæsitum, tractatumq; quid sint manubiæ, atq;
inibi dicta quædam de ratione utendi uerbis plu-
ribus idem significantibus. Caput XXIII.

i N fastigijs fori Traiani simulachra sunt
ta circumundiq; inaurata equorum, atq;
signorum militarium, subscriptumq; est ex
manubijs. quærebat Phauorinus, cum in area fori
ambularet, & amicum suum COS. operiretur: cau-
sas pro tribunali cognoscentem, nosq; tunc eum secta-
remur. quærebat inquam, quid nobis uideretur signi-
ficare proprie manubiarum illa inscriptio. tum quis-
piam, qui cum eo erat, homo in studijs doctrinæ mul-
ti, atque celebrati nominis: Ex manubijs inquit, si-
gnificat ex præda: manubiæ enim dicuntur præ-
da, quæ manu capta est. Etiam si inquit Phauorinus,
opera mihi princeps, & propè omnis in literis, disci-
plinisq; græcis sumpta est: non usq; eo tamen infre-
quens sum uocum latinarum, quas subscauo, atq; tu-
multuario studio colo, ut hanc ignorem interpreta-
tionem uulgariam, quod esse dicantur manubiæ præ-
da. sed quæro an M. Tullius uerborum homo dili-
gentissimus in oratione, quam dixit de lege agræ-

ria Calendis Ianuarij contra Rullum, inani,
 & illepada geminatione iunxerit manubias, et præ-
 dam: si duo hæc uerba idem significant: neq; ulla re
 aliqua dissident. Atq; ut erat Phauorinus egregia
 quadam, uel diuina memoria, uerba ipsa M. Tullij
 statim dixit: ea nos adscribimus hic, prædam, manu-
 bias, sectionem, Castra deniq; Cn. Pompeij, sedente im-
 peratore Xuiru uendent. Et infra itidem duo hæc si-
 mul iunctim posita dixit, ex præda, ex manubijs, ex
 auro coronario. Ac deinde ad eum conuertit, qui ma-
 nubias esse prædam dixerat. Et uidetur ne tibi inqt,
 utroq; in loco M. Cicero duobus uerbis idem, sicuti tu
 putas, significantibus iepte, & frigide esse usus? Ac
 tali ioco dignus, quali apud Aristophanem facetissi-
 mum comicorum Euripides Aeschylum insectatus
 est, cum ait.

δὲς ταυτὸν ἢ μὲν εἶπεν ὁ σοφὸς αἰχυλος,

ἢ καὶ γὰρ εἰς γὴν φησὶ, καὶ κατέρχομαι.

ἢ καὶ δὲ ταυτὸν ἐστὶ τῷ κατέρχομαι.

ὡς τὸν δ' ἴωσ περ εἶπὶς εἶποι γέιτονι.

χρησον σὺ μάκτραν. εἰ δὲ βέλει κάρδοπον.

Nequaquam uero inqt ille, talia uidentur, quale est,
 μάκτρα καὶ κάρδοπος, quæ a poetis, uel oratoribus
 grecis, nostrisq; celebrandæ, & ornandæ rei gra-
 tis, duobus eadem pluribus ue nominibus frequen-
 tantur. Quid igitur inquit Phauorinus, ualet hæc re-
 petitio, instauratioq; eiusdem rei, sub alio nomine in
 manubijs, & in præda? Num ornat, ut alioqui so-
 let, orationem? Num eam modulatiorem, aptioremq;
 reddit? Num onerâdi, uel exprobrâdi criminis casu

101
 sa, exaggerationem aliquam speciosam facit? Sicut
 in libro eiusdem M. Tullij, qui de constituendo accu-
 satore est, una eademq; res pluribus uerbis uehemen-
 ter, atq; atrociter dicitur. Sicilia tota, si una uoce loqui-
 retur, hoc diceret. Quod auri, quod argenti, quod or-
 namentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit.
 Nam cum urbes totas semel dixisset: sedes, delubraq;
 addidit: quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Item in ce-
 dem libro simili modo. Siciliã inquit, provinciam
 C. Verres per triennium depopulatus esse: siculorum
 ciuitates uastasse: domos exinanisse: fana spoliasse dicitur.
 Ecquid uidetur, cum Siciliam provinciam dixerit,
 atq; etiam insuper ciuitates addiderit: domos etiã, &
 fana, quæ infra posuit, comprehendisset: uerba hæc
 tem multa, atq; uaria depopulatus esse, uastasse, exina-
 nisse, spoliasse. Nonne unam, & eandem uim in se
 habent? sane, sed quia cum dignitate orationis, &
 cum graui uerborum copia dicuntur, quanquam ean-
 dem ferè sint, & ex una sententia coorientur: plura
 tamen esse existimantur: quoniam & aures, & ani-
 mum sæpius feriunt, hoc ornatus genus in crimine
 uno uocibus multis, atq; sæuis extruendo, ille iam tunc
 M. Cato antiquissimus in orationibus suis celebra-
 uit: sicuti in illa, quæ inscripta est, de decem homini-
 bus, cum Thermum accusauit: quod decem liberos ho-
 mines eodem tempore interfecisset: hisce uerbis ean-
 dem rem omnibus significantibus usus est. Quæ quo-
 niam sunt eloquentiæ latinæ tunc primum exorien-
 tis lumina, uerba quædam sublustria, libitum est ea
 mihi ἀπο μὴν μονάειν. Tuum nefarium facinus pe-

iore facinore operire postulas: succidias humanas fa-
 as: decem funera facis: decem capita libera interfi-
 as: decem hominibus uitam eripis indicta causa, in-
 iudicatis, indemnatis. Item M. Cato in orationis pri-
 apio, quam dixit in Senatu pro Rhodiensibus, cum
 uellet res nimis prosperas dicere: tribus uocabulis in-
 dem sentientibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio so-
 lere plerisq; hominibus in rebus secundis, atq; pro-
 lixis, atq; prosperis animum excellere, atq; super-
 biam, atq; ferocitatem auferere. Item Cato ex ori-
 ginum septimo in oratione, quam contra Ser. Gal-
 bam dixit: compluribus uocabulis super eadem re
 usus est. Multa me dehortata sunt huc prodire, anni,
 etas, uox, uires, senectus, uerum enim uero cum
 tanta Rem P. ager arbitrarer. Sed ante omnes a-
 pud Homerum eiusdem rei, atq; sententiæ luculen-
 ta exaggeratio est.

ἱστορία δ' ἐκ βελέων ὑπαγε ζῶς. ἐν τὲ κορίης.

ἱστ' ἀνδροντασίης. ἐκ δ' αἵματος. ἐν τὲ κυδίοιμου.

Item alio in uersu.

ἰο μινά τε. μάχα τέ. φόνοι τ' ἀνδροντασίαι τε.

Nam cum omnia ista utrobique multa, et continua no-
 mina nihil plus demonstrant, quam prælium: huius
 tamen rei uaria facies delectabiliter, ac decore mul-
 tis, uarijsq; uerbis depicta est. Neq; non illa quoq; a-
 pud eundem poetam una in duobus uerbis sententia
 cum egregia ratione repetita est. Idæus enim cum in-
 ter Aiacem, & Hectorem decertantes armis interce-
 deret, us ad eos uerbis usus est.

μηνίτι πάνδε φίλω πολεμίσετε μηδὲ μάχεσθον.

In quo uersu non oportet alterum uideri uerbum, idē quod superius significans supplendi numeri causa extrinsecus additum, & consarcinatum. Est enim hoc inane admodū, & futile. sed cum in iuuenibus gloriae studio flagrantibus peruicaciam, ferociamq; & cupidinē pugnae leniter tamen, ac placide obiret: atrocitatem rei, & culpam perseuerādi uideat: dicendo alio, atq; alio uerbo auxit, i culatūq; duplexq; eadem compellatio admonitionem facit instantiorem. Nec illa quidē eiusdem significationis repetitio ignaua, & frigida uideri debet.

μνησθήρες δ' ἄρα τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ἤρτυον. quod bis idē dixerit. θάνατον καὶ μόρον.

Indignitas enim moliendae tam acerba, tamq; iniusta necis, miranda mortis iteratione desicta est. Ceterum quis tam obtuso ingenio est: qui non intelligat πολεμίσετε καὶ μάχεσθον, uerba idem duo significantia non frustra posita esse, ut illa quoq;

βάσῃ ἴθι ἅλῃ ὄνειρε, καὶ βάσῃ ἴθι ἴρι ταχύνει, ut qdā putant, sed hortamentum esse acre, imperatq; celeritatis. Verba quoq; illa M. Ciceronis in L. Pisonem trigemina, etiam si durae auris hominibus non placent: non uenustatem modo numeris quaesiuere: sed figuram, simulationemq;

- » oris pluribus simul uocibus uerberauerūt. uultus
- » deniq; iquit totus, qui sermo qdam tacitus mentis est.
- » hic in fraudem homines impulit. hic eos, quibus erat
- » ignotus: decepit: fefellit: induxit. Quid igitur simile est, inquit, apud eundem in praeda, & manubijs?

Nihil profecto istiusmodi. Nam neq; ornatus fit additis manu-

is manubijs, neq; exaggeratius, modulatius ue. sed
 aliud omnino præda est, ut in libris rerum, uerbo-
 rumq; ueterum scriptum est, aliud manubiæ. Nam
 præda dicitur corpora ipsa rerum, quæ capta sunt.
 Manubiæ uero appellatæ sunt pecunia à quæst. ex
 uenditione prædæ redacta. utrūq; ergo dixit M. Tul-
 lius cumulandæ inuidiæ gratia Xuiros ablaturos,
 persecuturosq; prædam, quæ non dum esset uenun-
 data, & pecuniam, quæ ex uenditione prædæ perce-
 pta esset. Itaq; hæc inscriptio, quæ uidetis: ex manu-
 bijs, non res, corporaq; ipsa prædæ demonstrat (Ni-
 hil enim captum est horum à Traiano ex hostibus)
 sed facta esse hæc, comparataq; ex manubijs, idest
 ex pecunia prædatitia declarat. Manubiæ eni sunt,
 sicuti iam dixi, non præda, sed pecunia per quæst.
 Po. Ro. ex præda uendita contracta. Quod per quæst.
 autem dixi, intelligi nunc oportet præfectum æra-
 rio significari. Nam cura ærarij à quæst. ad præfec-
 trā lata est. Est tamen nonnusquam iuenire, ita scri-
 psisse quosdam non ignobiles scriptores, ut aut teme-
 re, aut incuriose prædam pro manubijs, et manubias
 pro præda posuerint. & tropicā quadam figura mu-
 tationem uocabuli fecerunt. Quod facere concessum
 est, scite id, periteq; faciētibus. sed enim qui proprie,
 atq; signate locuti sunt: sicuti hoc in loco M. Tullius
 manubias pecuniam dixerunt.

Verba P. Nigidij, quibus dicit, in nomine Valeri
 in casu uocandi, primam syllabam ac uendam esse:
 et item alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturā

Nigidij uerba sunt, ex commentarioru gra-
 P maticorum. XXIIII. hominis in discipli-
 nis doctrinarum omnium præcellentis. De
 inde inquit, uoculatio qui poterit seruari, si non ser-
 mus in nominibus, ut Valeri, utrum interrogandi
 aut uocandi sint? Nam interrogandi secunda syllaba
 superiore tono est quã prima. Deinde nouissima de-
 citur. At in casu uocandi summo tono est prima. De-
 de gradatim descendunt. sic quidem P. Nigidius di-
 ca præcipit. sed si quis nunc Valerium appellans, in
 casu uocandi secundum id præceptum Nigidij acce-
 rit primam: non aberit, quin rideatur. summum au-
 tem tonum $\pi\rho\sigma\omega\delta\iota\alpha\upsilon$ acutam dicit, $\epsilon\gamma$ quem ac-
 centum nos dicimus: uoculationem appellat: et casum
 interrogandi eum dicit: quem nunc nos genitiuum
 dicimus. Id quoq; in eodem libro Nigidiano animad-
 uertimus. Si huius inquit, amici, uel huius magni scri-
 bas unum, i, facito extremum: sin uero hi magni scri-
 bantur amici casu multitudinis recto, tum ante, i, scribendū
 erit e. Atq; id ipsum facies in similibus. Item si huius
 terre scribas, i, litera sit extrema: si huic terræ per
 e scribendum est. Item mi qui scribit in casu inter-
 rogandi, uelut cum dicimus mi studiosus, per i, unum
 scribat non per e: ac cum me, tum per e, $\epsilon\gamma$ i, scri-
 bendum est, quia dandi casus est. Hæc nos authorita-
 te doctissimi hominis adducti, propter eos, qui harum
 quoq; rerum scientiam quæerunt: non prætermitten-
 da existimauimus.

De uersibus, quos Virgilius sectatus uidetur Ho-
meri, ac Parthenij. Caput XXVI.

Arthenij poetæ uersus est,

γλαύκῳ, καὶ νῆρει, καὶ εἰναλίῳ μελιπέτρῳ

Eum uersum Virgilius æmulatus est.

Itaq; fecit duobus uocabulis uenuste immutatis pa-
rem,

Γλαυκῶ, ἔτ' Πανοπέῳ, ἔτ' Ἰνοὸ μελιπέτρῳ.

Sed illi Homericæ non sanè rem parem, neq; similè
fecit. Esse enim uidetur Homeri simplicior, ἔτ' syncæ-
rior. Virgilij autem νεωτερικότερος, ἔτ' quodam
quasi ferrumine immisso fucatiior.

ταῦρον δ' ἀλφείῳ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι.

Taurum Neptunno, taurum tibi pulcher A pollo.

De sententia Panætij philosophi, quã scripsit in li-
bro de officijs secundo: qua hortatur, ut homines ad
cauendas iniurias in omni loco itenti, paratiq; sint.

Caput XXVII.

Egebatur Panætij philosophi lib. de officijs
secundus, ex tribus illis iclytis libris, quos

M. Tullius magno cum studio, maximoq;

opere æmulatus est. Ibi scriptum est, tum multa a-
lia ad bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod
esse, hærerèq; in animo debet. Id autem est ad hanc
ferme sententiam. Vita inquit, hominum, qui æta-
tem in medio rerum agunt, ac sibi, suisq; esse u sui uo-
lunt: negotia, periculaq; ex improviso adsidua,

B 2

- Et prope quotidiana fert. ad ea cauenda, atq; de-
- nanda perinde esse oportet animo semper prompto,
- atq; intento: ut sunt athletarum, qui pancratiastae in-
- cantur. Nam sicuti illi ad certandum uocati, proiecto
- alte brachijs consistunt: caputq; et os suum manibus
- oppositis quasi uallo praemununt: membraq; eorum
- omnia, prius qua pugna mota est: aut ad uitandem
- etus cauta sunt, aut ad faciendos parati: ita animus,
- atq; mens uiri prudentis aduersus uim, et petulan-
- tias iniuriarum omni in loco, atq; in tempore profi-
- ciens debet esse erecta, ardua, septa, solida, expedita,
- nunquam conuiuens, nusquam aciem suam flectens.
- Consilia, cogitationesq; contra fortunae uerbera, con-
- traq; insidias iniquorum, quasi brachia, et manus
- protendens, nequa in re, aduersa, et repentina in-
- sio imparatis, improtectisq; nobis oboriatur.

Quod Quadrigarius cum multis mortalibus di-
xit, an quid, et quantum differret, si dixisset cum mul-
tis hominibus. Caput XXVIII.

- Erba sunt Claudij Quadrigarij ex an-
nalijs eius. XIII. Concone dimissa Metel-
lus in capitolium uenit cum multis mortali-
bus. Inde cum domum proficiscitur tota ciuitas eum
reduxit. Cum is liber, eaq; uerba M. Frontoni uo-
bis ei, ac plerisq; alijs assidentibus legerentur: et cui-
dam, haud sane uiro indocto, uideretur multis mortali-
bus, pro hominibus multis inepte, frigideq; in histo-
ria, nimisq; id poetice dixisse: Tu Fronto illi, cui hoc

videbatur, An tu inquit aliarum homo rerum iudicij elegantissimi, mortalibus multis ineptum tibi uideri, & frigidum dicis? Nil autem arbitrare cause fuisse: quod uir modestus, atq; puri, & prope quotidiani sermonis mortalibus maluit, quam hominibus dicere? Eandemq; credis futuram fuisse multitudinis demonstrationem, si cum multis hominibus, ac non cum multis mortalibus diceret? Ego quidem inquit, sic existimo: nisi me scriptoris istius, omnisq; antiquæ orationis amor, atq; ueneratio cæco esse iudicio facit: longe, lateq; esse amplius, prolixius, fufius in significatione totius prope ciuitatis multitudine mortales q̄ homines dixisse. Nanq; multorum hominum appellatio intra modicum quoq; numerum cohiberi, atq; includi potest. Multi autem mortales nescio quo pacto, & quodam sensu inenarrabili omne ferè genus, quod in ciuitate est, & ordinum, & ætatum, & sexus comprehendunt. Quod scilicet Quadrigarius ita (ut res erat) ingentem, atq; promiscuam multitudinē uolens ostendere, cum multis mortalibus Metellum in capitolium uenisse dixit ἐμφατικώτερον, q̄ si cum multis hominibus dixisset. Ea nos oia, quæ Fronto dixit, cum, ita ut par erat, non ad probantes tantum, sed admirantes quoq; audiremus: Videte tamen inquit, ne eximetis semper, atq; in omni loco mortales multos, pro multis hoibus dicendum. Ne plane fiat græcum illud de Varronis Satyra prouerbiū, τὸν ἐπὶ τῆ φασὶ μύρον. Hoc iudiciū Frontonis etiā in paruis, minusq; uocabulis, non prætermittēdū putauī, ne nos forte fugeret, lateretq; subtilior, huiuscemodi uerborum

consideratio.

Nō hactenus esse faciē, qua vulgo dicitur. Ca. XXIX.

- Nimaduvertere est pleraq; uerborū latinorū
 ex ea significatione, in qua nata sunt: decessione
 sisse: uel in aliā lōge, uel in proximā, eamq;
 decessione factam esse consuetudine, et inscitia tenere
 dicentū, quæ cuiusmodi sint: nō didicerint. Sicut
 qdā faciem esse hominis putant, os tantū, et oculos
 et genas, quod græci πρόσωπον dicunt. Quando facies
 sit forma ois, et modus, et factura quædā corporis
 totius à faciēdo dicta, ut ab aspectu spes, et à figurēdo
 figura. Ita q; Pacuuius in tragœdia, quæ Niptra
 inscribitur: faciē dixit hominis pro corpore lōgitudine.
- A etate inqt, integra, feroci ingenio, facie procerā uirū.
 Non solum autem in hominum corporibus, sed etiā in
 rerum cuiusq; modi aliarum facies dicitur. Nō montis,
 et cœli, et maris facies, si tempestiue dicitur: probe
 dicitur. Sallustij uerba sunt ex historia secunda. Sardinia
 in Africo mari, facie uestigi humani in orientem,
 q̄ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoque
 in mētem uenit: q̄ etiam Plautus in penulo, faciem pro
 totius corporis, colorisq; habitu dixit.
- Verba Plauti hæc sunt,
- Sed earum nutrix, qua sit facie mihi expedi.
 - Statura non magna corpore aquilost.
 - Ipsa ist specie uenusta ore, atq; oculis perni grīs.
 formam qdem hercle uerbis depinxit probe. Præterea
 memini Quadrigarium in XIX. faciem pro statura,
 totiusq; corporis figura dixisse.

Quid sit in satyra M. Varronis cœninum prandiũ.

Caput XXX.

Audabat uenditabatq; se nuper quispiam
 in libraria sedens, homo inepte gloriosus,
 tanq̃ unus esset sub omni cœlo satyrarum
 M. Varronis enarrator, quas partim cynicas, alij me-
 nippæas appellant: et iaciebat inde quædam non ad
 modũ difficilia, ad quæ conijcienda adspirare posse ne-
 minem dicebat. Tum forte eum ego librum ex iisdẽ
 satyris ferebam, qui ὑποπύων inscriptus est. Pro-
 pius igitur accessi, & nosti inquam magister uerbũ
 illud scilicet uetus? Egregiam Musicam, quæ sit ab-
 scõdita, eam esse nulli rei. Oro ergo te legas hos uer-
 sos pauculos, et prouerbũ istius, quod in his uersibus
 est: sententias dicas mihi. Lege inquit, tu mihi potius,
 quæ non intelligis, ut ea tibi ego enarrem. Quonã
 inq̃ pacto legere ego possum, quæ non adsequor? In-
 distincta nanq; fient, & confusa, quæ legero: & tuã
 quoq; impedient intentionẽ. Tunc alijs etiam, q̃ ibi
 aderant, compluribus idẽ comprobantibus, desyderã
 tibusq; accipit à me librũ ueterẽ fidei spectatæ lu-
 culi scriptum. Accipit aut̃ inconstantissimo uultu, et
 maestissimo. sed qd̃ deinde dicam? Non audeo hercle
 postulare, ut id credatur mihi. Pueri in ludo rudes,
 si eum librũ accepissent: non ij magis in legẽdo deridẽ
 culi fuissent. Ita et sententias interadebat: & uerba
 corrupte pronũtiabat. Reddit igitur mihi librũ mul-
 tis iã ridẽntibus. Et uides inq̃t, oculos meos ægros, adse-
 dusq; lucubrationibus propè iã pditos? Vix ipsos li-

terarum apices potui comprehendere. Cum ualebo
 oculis reuise ad me, et librum istum tibi totum lega
 Recte inquam sit oculis magister tuus. Sed in quo ille
 nihil opus est id rogo te, dicas mihi. Caninum pran
 dium in hoc loco, quem legisti, quid significat? At
 ille egregius nebulo, quasi difficili quaestione permi
 ritus exurgit statim: Et abiens non inquit, paruum rem
 quæris: Talia ego gratis non doceo. Eius autem loci
 in quo id prouerbum est: uerba hæc sunt: non ui
 des apud Mnesthem scribi, tria genera esse uini
 grum, album, medium. Quod uocant $\alpha\iota\tau\epsilon\sigma\sigma\epsilon\sigma$
 luum, & nouum, uetus, medium, & efficere ni
 uires, album urinam, medium $\alpha\epsilon\tau\iota\upsilon$. Nouum refri
 gerare, uetus calefacere, medium uero esse prandi
 caninum. Quid significet prandium caninum, rem
 leuiculam diu, & anxie quaesiuimus. Prandium au
 tem abstemium, in quo nihil uini potatur: caninum
 dicitur: quoniam canis uino caret. Cum igitur medicus
 uinum appellasset, quod neq; nouum esset, neq; ue
 tus: & plerunq; homines ita loquantur, ut omne ui
 num, aut nouum esse dicant, aut uetus: nullam uini
 habere significauit, neq; noui, neq; ueteris, quod me
 dium esset. Idcirco pro uino non habendum, quia neq;
 refrigeraret, neq; calefaceret, refrigerare id dicit, quod
 graece dicitur $\alpha\epsilon\tau\iota\upsilon\sigma\iota\sigma$.

AULI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.

LIBER XIII.

Dissertatio Phauorini philosophi aduersus eos, qui
Chaldaei appellantur, et ex coetu, motibusq; syderu,
et stellarum facta se hominum dicturos pollicentur.

Caput Primum.

Duer sum istos, qui sese chaldaeos,
seu genethliacos appellant, ac de
motu, deq; positu stellarum dice-
re posse, quæ futura sunt: profi-
tentur: audiui mus quondam Pha-
uorinum philosophu Romæ græ-
cæ differentē egregia, atq; illustri oratione, exercendi
me, aut ostendendi gratia ingenij, an quod ita serio,
inducatoq; existimaret: non habeo dicere. Capita au-
tem locorum, argumentorumq; quibus usus est, quo-
ad eius meminisse potui: egressus ibi ex auditione pro-
pere annotaui. Ea q; fuerunt ad hanc ferme senten-
tiam. Disciplinam istam Chaldaeorum tantæ uenu-
statis non esse, quantæ uideri uolunt. Neq; eos prin-
cipes eius, authoresq; esse, quos ipsi ferant: sed id præ-
stigarum, atq; officiarum genus commentos esse homi-
nes aruscatores, & abum, quæstumq; ex mendacijs
atptantes: atq; eos, quoniam uiderent terrena quædã
inter homines sita: coelestium rerum sensu, atque
ductu moueri: quale est, quod oceanus, quasi lunæ co